

סימן מד

"ויקרא שמו בישראל" – כללים וסייגים בקריאת שם לילדים

טוב (דברים פרשת כי תבוא כ"ו ה'): "ויהי שם לגוי' – מלמד שהיו ישראל מצויינים שם שהיו מלבושם ומאכלם ולשונם משונים מן המצריים, מסומנים היו וידועין שהם גוי לבדם חלוק מן המצריים". וכן מבואר בריטב"א על הגדה של פסח (ד"ה מסויימין שם) וכן בר"י בן יקר (שם ד"ה במתי מעט) "מלמד שהיו ישראל מצויינים בסימנים בלבושיהם" עיי"ש. ועיין במילואים לתורה-שלמה על שמות (דף רל"ט) מקורות נוספים. ואולי המלבוש המיוחד רמוז במדרש (שם) "שלא היה בהם פרוץ ערווה" שהכוונה שהיו בלבוש צנוע שלא כמו הגויים סביבותיהם. מ"מ אף בעניין הבגדים, לא מצינו הלכה מיוחדת שיהודי צריך ללבוש בגד מיוחד, ואעפ"כ ראינו מעלה בבגד המעיד על יהדותו של אדם, ואף זו היתה מעלה לישראל שזכו בזכותם להיגאל.

ב. קריאת שם הילד על שם אבותיו

ב' מעלות מצינו במדרש בנתינת שמות עבריים במצרים: א. הנבדלות שהבדילה אותם מן המצריים ע"י אותם שמות עבריים. ב. הקריאה בשמות אבותיהם תוך שמירה על המשכיות מסורת אבות.

והנה, במדרש רבה (בראשית ל"ז ז') מצינו כמה טעמים מדוע במצרים קראו על שם אבותיהם ולא המציאו שמות חדשים:

א. "ר' יוסי אומר: הראשונים על ידי שהיו מכירים את יחוסיהם היו מוציאים שמן לשם המאורע, אבל אנו שאין אנו מכירים את יחוסינו אנו מוציאים לשם אבותינו". דהיינו,

שאלה:

במה יש להקפיד בנתינת שמות לבנים או לבנות? האם יש בזה הלכה פסוקה?

תשובה:

א. המקור לשמות עבריים

החשיבות על קריאת שם עברי לילדים אמנם לא נזכרה כהלכה פסוקה ברמב"ם ובשו"ע, אך אעפ"כ מצינו בחז"ל שראו בדבר חשיבות גדולה.

כך מובא במדרש רבה (ויקרא רבה פרשה ל"ב) "ר' הונא בשם בר קפרא: בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, ע"י שלא שינו את שמן ולא שינו את לשונם וע"י שלא אמרו לשון הרע וע"י שלא היה בהן פרוץ ערווה. על ידי שלא שינו את שמן, ראובן ושמעון מי נחתין ראובן ושמעון מי סלקין, לא היו קורין לראובן רופס, ליהודה לוליאנא, ליוסף ליסטם לבנימין אלכסנדרא".

המדרש מספר בשבחם של ישראל שלא שינו את שמותם העבריים לשמות מצריים, כפי שמצינו אצל חלק מהיהודים ששינו לשמות רומאיים תחת השלטון הרומאי. ואף שלא מצאנו הלכה בעניין זה, וכמו"כ לא מצינו הלכה המחייבת לדבר עברית, לשון הקודש, אעפ"כ רואים מהמדרש שזו הנהגה טובה, ובזכותה נגאלו ישראל ממצרים, וא"כ זה מראה על חשיבות הדבר, ואינם דברים של מה בכך.

במקורות אחרים מצינו אף זכות של ישראל במצרים שלא שינו מלבושם כמבואר בלקח

את האדם לאבות אבותיו).

ואף אם אדם כבר קרא את בנו ע"ש אבותיו, ויש לו בנים נוספים, אעפ"כ ראינו שיש עניין לקרוא בשמות עבריים בעלי משמעות, ולא שמות ריקים מתוכן, כפי שמופיע במדרש "מוציאין שמן לשם המאורע" ולא סתם שם חסר משמעות.

ג. השפעת שם האדם עליו

נראה שהטעם שהקפידו ישראל במצרים לא לשנות את שמם לשמות גויים, לא נבע רק בשביל להיבדל מן הגויים, אלא גם משום ששמות האנשים יש להם השפעה גדולה על האדם. וכפי שמצינו בגמ' יומא (דף פ"ג ע"ב) ד"רבי מאיר הוה דייק בשמא". שלפי שם האדם ידע הוא אם האדם צדיק או רשע. וע"כ יש להקפיד לקרוא בשמות קודש.

וכתב בספר קהלת יצחק (פרשת שמות) בשם ספר 'לב העברי' (לרבי עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל) "פוק חזי באברהם אבינו הראשון ע"ה שלא זכה להיות תמים עד שקראו הקב"ה אברהם... שרה אמנו ע"ה לא זכתה לבנים עד שנקראה שרה... יהושע בן נון לא הלך אחר עצת המרגלים רק מכח השם הישראלי יהושע. א"כ שמא מלתא היא".

והדברים מפורשים בגמ' ברכות (דף ז' ע"ב) "מאי רות? א"ר יוחנן שזכתה ליצא ממנה דוד שריהו לקב"ה בשירות ותשבחות. מנא לן דשמא גרים, אמר רבי אלעזר דאמר קרא (תהילים מ"ז ט') 'לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ' אל תקרי שמות אלא שמות".

וכתב בעיון יעקב (שם ד"ה אמרה לאה) דבעת קריאת שם הילד, הקב"ה שם בפי אביו את השם המסוים הראוי לילד, אף שאין

בעבר חיו מאות שנים וע"כ הם ידעו והכירו זה את זה בחיים דורות רבים, ולכן לא היו צריכים להנציח את שמות אבותיהם שנפטרו כדי שייזכרו ולכן "היו מוציאין שמן לשם המאורע", כלומר המציאו שמות על שם מאורע שהיה באותו הזמן (עיי' יפ"ת ורד"ל ועץ יוסף שם). "אבל אנו שאין אנו מכירים את ייחוסנו" – שימי חיינו קצרים ואין אנו מכירים זה את זה בחיים בד"כ, צריכים אנו לעשות זכר לאבותינו, ולכן אנו קוראים לבנו על שמות אבותינו, ולא בשמות חדשים על שם מאורעות הזמן.

ב. "רשב"ג אומר הראשונים ע"י שהיו משתמשין ברוה"ק היו מוציאין לשם המאורע, אבל אנו שאין אנו משתמשין ברוה"ק אנו מוציאין לשם אבותינו". ומבואר ביפ"ת והרד"ל (שם) דדעת ר' יוסי היא שטוב לקרוא לבנים שמות כשמות אבותם יותר מאשר לקרוא על שם מאורע. לעומתו סובר רשב"ג שיותר טוב לקרוא לבנים על שם המאורע מאשר לקרוא להם כשם אבותיהם, אלא שבזמננו שהיה רוה"ק וידעו איזה אירוע מרכזי וחשוב יקרה בימי הילד, קראו את שמו בשם זה בשמות חדשים עפ"י דברי נביא ונבואה, אך אנו שאין לנו נביא ולא רוה"ק ואין אנו יודעים איזה מאורע חשוב יקרה בימי הילד שעליו יש לקרוא את שמו, לכן אנו קוראים את בנינו בשמות ישנים על שם אבותינו.

נמצאנו למדים, שיש עניין לקרוא בשם בעל משמעות, אלא שמכיוון שאיננו יודעים מהו הדבר המשמעותי שיהיה בחיי הילד לכן ראוי לקרוא לו על שם אבותיו, כדי שלפחות יישמר ייחוסו על ידי כך. (ואולי יש מכאן רמז מדוע יש עניין לשמר את שם המשפחה אף אם הוא שם לועזי, דבכך יודעים לייחס

שהביא מקורות רבים מחז"ל שהשם גורם עי"ש.

עוד אמרו במדרש (ילקוט שמעוני ישעיהו רמ"ז תמ"ט) שאילו זכו הדורות היה הקב"ה קורא שמותם כשם שקרא לאדם ולחיה, ולאברהם וליצחק וליעקב ולשלמה וליאשיהו, וכן היה גם במצרים שנאמר (במדבר ג' כ"א) "משפחת הלבני ומשפחת השמע"י, משפחת הלבני על שם טיט ולבנים, ומשפחת השמע"י על שם ששמע הקב"ה את תפילתם, ומשפחת החברוני נקראת כן ע"ש שנתחברה להם שכינה.

ואע"פ שדורותינו לא זכו לכך, מ"מ כתב בשו"ת תורה לשמה (לבעל הבן איש חי סי' תקכ"ב) בשם רבינו האר"י, שהשם שקורין אביו ואימו לוולד, הקב"ה משים בפיהם השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההיא. וכן מובא בספר שערי הלכה ומנהג (ח"ג עמ' רצ"ה) מכתב של הרבי מלובביץ' זצ"ל שכתב בשם חמיו הרי"ץ שלא רצה להתערב בנתינת שמות, עפ"י המובא בכתבי האר"י ז"ל כי למעלה ניתן להורים הרעיון איך לכוון לשם הבת או הבן הנולדים – שם השייך לנשמה זו, אשר אותיות השם שייכים לחיות הנשמה".

ד. כללים בקריאת השם

נמצאנו למדים מכל הנ"ל שנתנית השם הוא עניין חשוב ויש לדקדק בו, וע"כ מצאנו לנכון להביא כמה כללים המצויים במקורות הראשונים והאחרונים, בבחירת השם של ההורים לבנם או בתם.

[א.] השם הוא מהות וע"כ יש לקרוא בשם בעל משמעות כדרך האבות והאמהות שקראו לבניהם רק בשם עם משמעות כנ"ל, ולא

אביו יודע טעם הדבר. ולפעמים אחר שנים רבות מתגלה לכול המשמעות הנסתרת של השם. אך ברור שאין שם האדם מגביל את בחירתו החופשית, ולכל אדם היכולת להיות צדיק או רשע. וכמו שאמרו במסכת אבות (פ"ג מט"ו) "הכל צפוי והרשות נתונה".

וכן מצינו במדרש תנחומא (האזינו סימן ז') עה"פ "זכור ימות עולם בינו שנות דוד ודור" – "לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו הראוי להיות צדיק, כי לפעמים השם גורם טוב או גורם רע, כמו שמצינו במרגלים, שמוע בן זכור (במדבר י"ג ד') על שלא שמע בדברי המקום וכאלו שאל בזכורו (שם כישוף)" וכו'. וכן שמותיהם של שאר המרגלים נדרשים שם לגנאי עי"ש. הרי מפורש שיש בכוח השם לגרום, אף שאין בכך הכרח, וכפי שמדויק במדרש "לפעמים השם גורם", וכפי שביאר הרמב"ם בפיה"מ (שם) שאין לחשוב שמכיוון שהקב"ה יודע את כל הפעולות, יתחייב בהכרח שיהיה האדם מוכרח לעשות פעולה מן הפעולות, כי אין הדבר כן, אלא כל אדם יכול לבחור במה שיעשה לטוב או לרע ולכן שנינו "הרשות נתונה" כלומר שהבחירה של כל אדם נתונה בידו. ועיין רמב"ם הלכות תשובה (פ"ה ה"ה) שביאר זאת באריכות.

וכן כתב בספר חסידים (סי' רמ"ד) "ועוד אמר דברים שהשם גורם לטובה או לרעה. לטובה – יש אדם שכל הנקראים בשמו יצליחו לגדולה, וזהו זיקרא בהם שמי ושם אבות" (בראשית מ"ח ט"ז) וכתוב (ישעיה ס"ז כ"ב): "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאום ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם", וכתוב (שם מ"ג א'): "קראתי בשמך לי אתה". ועי"ש במקור חסד (לרב ראובן מרגליות זצ"ל ס"ק א')

ובסוף דבריו ניסה החיד"א (שם) לתת טעם לדברי המבי"ט: "והוא מספרי המקובלים, כי קודם דור הפלגה היו כל הנשמות כולן טהורות ובלתי טהורות יוצאות מאוצר אחד, ומדור הפלגה שנבחר אברהם אע"ה לחלקו ית' כל הנשמות טהורות של אומה ישראלית יוצאות מאוצר א' לבדם וכל נשמות ע' אומות מאוצר בפני עצמו, ולזה אין ישראל בכלל בני נח וכן להיפך... ועלה בידינו דאוצר נשמות ישראל הוא מאברהם אע"ה ואילך, ויש טוב טעם כי ילד יולד זה שמו אשר יקראו מזמן מאברהם אע"ה ואילך דבו היה מתחיל אוצר נשמות ישראל. ועדיין מידי מחלוקת לא יצאנו, ונהרא נהרא ופשטיה.

ובספר 'ועלהו לא יבול' להרב נחום סטפנסקי הי"ו (ח"ג עמ' קצ"ג) מביא בשם הגרש"ז אורבך זצ"ל, שאדם שאשתו רצתה לקרוא לבנה שם על שם אחיה שנפטר שנקרא שם, והאב לא הרגיש בנוח לקרוא שם זה, ושאל את הגרש"ז, והסכים עימו שאין זה מקובל אך מצד שני חשש לשלום בית, וע"כ הציע לקרוא לתינוק 'שם טוב' כשמו של אחד מהראשונים. מוכח איפה, שהגרש"ז חשש לסברת המבי"ט.

[ג.] יש עניין גדול לקרוא לילד על שם אבות המשפחה שנפטרו ולילדה על שם אמהות המשפחה שנפטרו, ונראה לומר שב' טעמים לדבר: א. להנציח את ייחוס המשפחה, וכדברי מדרש רבה המובא לעיל. ב. משום כיבוד אב ואם. וכן מובא בתוס' ר"י החסיד (ברכות דף נ"ז ע"ב ד"ה ר' ישמעאל) בשם סדר עולם שכך היה מנהגם, וכתב שו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' רנ"ב) "דאיכא ענין גדול בקריאת השם אחר המשפחה וכן נהגו מימים קדמונים, ובפרט בן אחר אביו שכנראה שהוא גם בכלל כיבוד אב" ע"ש. (ולקמן בסי' י"ב נידון

לתת שם שאין בו משמעות כלל. וכתב הגר"ז גולדברג שליט"א (ספר קוראי שמו עמ' 347) שאין קפידא לבחור דווקא שם המופיע בתנ"ך, אף שיש הרגשה טובה יותר בקריאת שם תנכ"י.

[ב.] לתת שמות עבריים ולא שמות נוכריים, כנ"ל במדר"ר. וכן מוכח בספר חסידים (סי' תתשל"ט) דדרש עה"פ "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה' א') הנסמך לפסוק "אז הוחל לקרוא בשם ה'" (שם ד' כ"ז) דלקרוא לנער בשם ה' הכוונה לתת לו שם יהודי ולא שם נכרי. ויש דיון בפוסקים האם ראוי לתת שם המופיע בתורה קודם אברהם אבינו כגון אדם שם וכדו'.

ובשו"ת המבי"ט (ח"א סי' רע"ו) כתב דאין ראוי להעלות לתורה שום שם אדם או נח או שם ועבר שאין להעלות שם אלא מאברהם ואילך. והנקרא בשם יפת וכיוצא בו מאשר קדמו לאברהם אינו בכלל מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו. ושם כתב להר"ר אליעזר דאין שמו ע"ש אליעזר עבד אברהם שהוא ארוך ולא מסקינן בשמייהו, אלא שמו הטוב ע"ש אליעזר בן משה רבינו ע"ה.

והחיד"א בשם הגדולים (מערכת גדולים א' אות ל"ד) הקשה על המבי"ט כיצד אומר כן בלי שום סמך מחז"ל או מקבלת הגאונים. "ואילו היה אומר בדרך עצה טובה החרשנו, אבל לגזור אומר שאינו נכלל במי שעמלו בתורה וכו' זהו דבר קשה. והעולם נוהגים בהפך, קראו בשמותם אדם נח שם מהללאל וכיוצא" וכן הקשה הרב כנה"ג (יו"ד סי' רס"ה) שהרי מצינו באמוראים רבי בנימין בר יפת "וח"ו שאביו של יפת פרץ גדר חכמים וזכה לבן גדול בתורה ובחסידות כר' יפת".

(או"ח סי' קי"ג) וכן בשו"ת חת"ס (אה"ע ח"ב סי' י"ח). ואף זקנו של המהרש"ל שרצה לקרוא לילד על שם שני הסבים, שלאביו קראו מאיר ולחמיו אורי, קרא לו שם אחד המזכיר את שניהם – 'שניאור' (דהיינו שני אורות: מאיר ואורי) עיי"ש, משמע שלא היה נוהג לקרוא ב' שמות כלל. ובשו"ת אג"מ (או"ח ח"ה סי' י') הביא בשם הנחלת-שבעה ששמע על הנוהג לקרוא ב' שמות, משמע שזה היה דבר חדש. והביא בשם הגרא"ז מרגליות בהקדמת ספרו טיב גיטין שהביא מקצת ראשונים וביניהם מבעלי התוס' שהיו להם ב' שמות (כגון הר"י יעקב ישראל המופיע בתוס' חולין קי"ב ע"א ד"ה הני מילי).

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' רט"ו) הקשה על החת"ס שהרי מצינו בתנ"ך אנשים בעלי שני שמות, כגון – עובד אדום, – נתן מלך, ועוד, ותירץ דמה שלא נהגו לקרוא ב' שמות היינו על שם ב' שמות אנשים, כגון על שם משה ועל שם אהרן וכיוצא"ב, אבל שם אחד בן שני תיבות מצינו כמו בישעיה שיקרא לבנו שאר ישוב. וכן מצינו בש"ס אמא שלום, אבא יודן, אבא חלקיה ועוד עיי"ש. והביא עוד דוגמות רבות משו"ת הרשב"א (ח"א סי' שפ"ו מובא השם ר' חיים פטטיאל ועוד). ומה שכתב החת"ס שבתנ"ך בש"ס ובפוסקים לא מצינו אדם בעל שני שמות – תירץ המשנה-הלכות שאותם שהיה להם כמה שמות לא שימושו שני השמות כאחד, אלא פעמים שהיה נקרא בשם זה ופעמים בשם האחר.

את הסיבה שזקנו של המהרש"ל לא נתן לבנו שני שמות על שם שני הסבים ביאר המשנה-הלכות משום שלא רצה להכריע איזה צד משני הסבים יהיה שמו הראשון ואיזה מהם יהיה השם השני. עוד תירץ, שזקנו

האם נוהגים כן כאשר לאם יש שם לוועזי). ונחלקו המנהגים האם קוראים בשם הסב רק אחרי מותו או אף בחייו. וחלק ממנהגי ספרד נהגו לקרוא ע"ש הסב עוד בחייו, שזהו כבוד וחשיבות וכמ"ש "עטרת זקנים בני בנים". ובשו"ת יבי"א (ח"ה יו"ד סי' כ"א) הביא מקורות לכך בשם סדר הדורות (ערך רבן גמליאל דיבנה אות ב') שכתב כי רשב"ג (הנהרג) קרא לבנו רבן גמליאל (דיבנה) על שם אביו רבן גמליאל (הזקן) בחיים חיותו. וכן מוכח מרש"י (דבה"י א' פ"ב פסוק נ') שחור בנו של כלב, קרא לבנו כלב בחיי אביו כמוכח מרש"י (שם פסוק כ'), וכן נהג הרמב"ן כמובא בתשובת הרשב"ש (סי' רצ"א), וכן פירשו הרד"ק והמצודות ועיי"ש שהביא ראיות נוספות.

ויתרה מזו, מצינו בחז"ל שנקרא הבן על שם אביו, ואפילו שהיה האב עדיין חי. וכמה דוגמאות בדבר: א. בגמ' עירובין (דף פ"ה ע"ב) מסופר על בונייס בן בונייס, ומהמשך הגמ' שם משמע שאביו היה חי. ב. בירושלמי נזיר (פ"ד) ותוספתא נדה (פ"ה) מובא מעשה ברבי חנינא בריה דרבי חנינא שהדירו אביו מן הנכסים. ג. ירושלמי יומא (פ"ו) מופיע שמעון בן שמעון הצדיק. ואעפ"כ בקהילות אשכנז נהגו לקרוא על שם הסב או האב רק לאחר פטירתם והקפידו על כך.

[ד.] קריאת ב' שמות לאדם אחד. בתורה לא מצינו ב' שמות יחד לאיש אחד. ואף יעקב אבינו שנוסף לו השם ישראל לא מצינו שמכונה בכ' השמות יחד, אלא פעם כתוב יעקב ופעם ישראל. וכן אברהם אבינו שהיה מכונה גם איתן האזרחי (גמ' ב"ב דף ט"ז ע"א). והמהרש"ל ב"ם של שלמה' (גיטין פ"ד סי' כ"ו) כתב שלא היו נוהגים כלל לקרוא בשני שמות. וכן כתב בשו"ת נו"ב

בשמו המלא דהיינו את שני שמותיו. כמו־כ אם רוצה לקרוא לבנו על שם שני אנשים כגון אביו וחמיו יש לו על מי לסמוך ויכול לעשות כן ולקרוא לו בשני שמות, וכך יעלוהו לתורה. אעפ״כ פסק מרן הראי״ה קוק זצ״ל שמותר ביום-יום לקרוא לו בשם אחד ד״יודעים הכל שדרכן של בני״א לקצר לפעמים את השמות אפי׳ בשם אחד... וק״ו בשמות כפולים, שהרבה פעמים אפי׳ למי שהחזיק בעצמו בשני השמות ביחד קורין אותו לפעמים לשם קיצור בשם אחד״ (שו״ת עזרת כהן סי׳ כ״ח) ודלא כתשובות והנהגות (ח״א סי׳ תר״ח) דהקפיד בדבר.

[ה.]. מצינו קריאת שם לילד אחד על שם שני סביו, מצד אביו ומצד אמו, כאחד, ע״י שם חדש הרומז לשני השמות הנ״ל. כך מובא בספר ״ים של שלמה״ (פ״ד דגיטין סי׳ כ״ו הובא לעיל) שהמהרש״ל כתב ״זקני ה״ר מנחם ציון היה לו בן, ושם אביו ר׳ מאיר, ושם חמיו ר׳ אורי, והיו מחולקים בקריאת שם הבן, וקראוהו: שניאור, כלומר: שני אור כי מאיר הוא אור, וגם אורי הוא אור״. הא קמן שניתן לעשות צירוף חדש הרומז על אבותיהם אע״פ שאינו כשם ממש. אך נראה שודאי שאפשר לקרוא בשני השמות יחד ובכך לצאת ידי כיבוד שניהם, אלא שיש שנמנעו מכך בגלל הטעמים שהבאנו לעיל ס״ק ד׳.

[ו.]. אסור לקרוא לילד על שם אדם רשע. כן כתב באגודה (פ״ק דשבת ס״ס י״ז) ״לא יקרא אדם את בנו על שם אדם רשע, דכתיב ״שם רשעים ירקב״, ולכן נהגו לקרות אדם על שם זקנו, כי כל איש אביו צדיק״ (ולקמן נבאר דבריו). מקור הדברים הוא מהגמ׳ ביומא (דף ל״ח ע״ב) ״על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה ועל בן קמצר וחברו נאמר

של המהרש״ל העדיף שם חדש הרומז לשני השמות, משום שבלאו הכי כאשר קוראים לאדם שני שמות אין זה נחשב כהוספת שם על השם הראשון אלא כשם חדש (ולכן מוסיפים שם נוסף לחולה ולא מחליפים לו), ולכן העדיף שם אחד הרומז לשני השמות, כי בכך השם קרוב יותר לכל אחד משני השמות של שני הסבים.

אכן גם החת״ס בעצמו קרא לבנו הכתב-סופר בג׳ שמות (אברהם שמואל בנימין), וראינו כמה וכמה מרבתינו ראשונים ואחרונים שהיו להם ב׳ שמות, וביניהם מרן הראי״ה קוק זצ״ל ובנו הרצי״ה זצ״ל.

וכתב המשנה-הלכות (שם) ״ומה יעשה מי שהיה לו אב שהיו לו ב׳ שמות? או שיש לו רבו או צדיק שרוצה לקרוא את בנו בשמו והיו לו ב׳ שמות? ולכן קורא אני בזה דמאן דלא קפיד לא קפדינן עמו ואל יחוש לזה, כלל הגם כי לא נמצא בשום מקום איסור לזה״.

אלא שלפי דבריו, משמע שדווקא לקרוא ע״ש אביו וכדו׳ שהיו לו ב׳ שמות בזה יש עניין, אך לקרוא אדם בשני שמות על שם ב׳ בני אדם לכאורה אינו נהוג. אולם הבן איש חי (שופטים שנה ב׳ כ״ז) כתב דאין קפידא ויכול לקרוא ב׳ שמות על שם ב׳ אנשים. ואולם בספר פאר הדור (ח״ד עמ׳ ר׳) מביא בשם החזו״א שאם קוראים לילד שני שמות המצורפין משני אנשים הרי זה שם חדש לחלוטין ומשמע שאין עניין לעשות כן.

סיכומו של דבר: אין צורך לתת לילד ב׳ שמות, ולכתחילה היו שהעדיפו לתת שם אחד. אך אם קורא שם לבנו על שם אביו, ולאביו היו שני שמות יקרא לבן על שם אביו

מדברי הגמ' ביומא הנ"ל עולה שאין לקרוא לבנו על שם אדם רשע, ומסתימת לשון רש"י משמע לכאורה שאף על שם אביו אסור לקרוא, אם היה אביו רשע.

ולכאורה, אם קריאה על שם אביו הוא חלק ממצוות כיבוד אב וכנ"ל, א"כ תלוי הדבר בדין כיבוד אב רשע, דלדעת הרמב"ם (ממרים פ"י) אפילו אביו רשע חייב לכבדו, ולדעת היראים והטור (יו"ד סי' ר"מ) אין חייב לכבדו, ולכאורה יהיה תלוי ג"כ מחלוקת ביניהם אם לקרוא על שמו. אך אם כן צ"ע מדוע סתמה הגמ' שאין לקרוא על שם רשע?

והנה באגודה (סוף פ"ק דשבת אות י"ז) מובא "לא יקרא איש בנו על שם רשע כדכתיב ושם רשעים ירקב, ולהכי נהגו לקרות אדם על שם זקנו כי כל איש אביו צדיק". אלא דהיא גופא קשיא וכי אין אדם שאביו רשע? וביאר דבריו ידידי הרב אילן סלע הי"ו דהאגודה הזכיר בתחילת דבריו את הכלל שאסור לקרוא ע"ש רשע, משום שדווקא מתוך איסור זה מובן מדוע לקרוא לאדם על שם אביו הוי כיבוד אב – דבכך שקורא על שמו, מודיע קבל עם ועדה שאביו לא היה רשע אלא צדיק, והא ראייה – שהוא קורא לבנו על שמו, ולכן זהו כבוד אב לקרוא על שמו. (ולכאורה משמע שקראו עוד בחייו כמנהג הספרדים ובכך גורם נחת רוח לאביו עוד בחיים, ודו"ק). אך, מ"מ, יוצא מדברי האגודה, שאם אביו רשע – לא יקרא על שמו, דאם גם לאב רשע קוראים על שמו, א"כ אין הוכחה שאביו לא היה רשע וא"כ מהו הכבוד? וע"כ משמע מדבריו שעל אביו רשע לא יקרא לבנו על שמו.

אלא שנראה לומר, שכל זה ברשע להכעיס, אך כיום שרובם נחשבים לתינוקות שנשבו,

ישם רשעים ירקב. מאי 'ושם רשעים ירקב'. אמר ר' אלעזר רקביבות תעלה בשמותן דלא מסקינן בשמייהו. ופרש"י רקביבות חלודה, דהוי כברול שאין משתמשין בו, שלא יקרא אדם לבנו בשם אדם רשע. וכן פסק תוס' (שם ד"ה דלא מסקי) וכן פסק תוס' שבת (דף י"ב ע"ב ד"ה שבנא).

אלא דקשה, דא"כ כיצד מצינו שם כגון רבי ישמעאל? וכתב החיד"א בשם הגדולים (שם) בשם שו"ת בשמים ראש (שיש שיצאו עוררין על ספר זה אם אכן הרא"ש כתבו ואכמ"ל) שכתב "ובעיקר השאלה כיצד קורין ישמעאל, אין אנו צריכים לדברי המדרש שישמעאל עשה תשובה, דכל ששמותיהם נאים ומעשיהם כעורים השם ניתן מעצמו לקרות, אבל בשם כעור או שאין לו הוראה נעימה מתוך שנתלבש בה רשע סימנא מילתא היא". והתוס' ישנים (יומא ל"ח ע"ב ד"ה מעשה בדואג) כתבו דאף למ"ד שישמעאל לא עשה תשובה מכיוון דישמעאל הקב"ה קראו כך לכן מותר להשתמש בשם זה, משא"כ עשיו וכיצ"ב. ועדיין ברוב הקהילות לא מצינו שקראו בשמות רשעים, אף אם משמעותם טובה, אך בקהילות תימן מצינו שקוראים שמות כשם אבשלום "דשמותיהם נאים" כנ"ל וכן מצינו שם זה בירושלמי (תרומות פ"ה ה"ג).

אך שם של רשע שמשמעותו שלילית, כגון נמרוד, לא מצינו שקוראים, ויש להימנע מלקרוא בשם זה. עוד כתבו התוס' (שבת י"ב ע"ב ד"ה שבנא) בשם ר"י דמותר לקרוא לילד בשם של אדם רשע כאשר ישנם גם צדיקים הקרויים בשם זה, "דאטו אם אחד רשע ושמו אברהם לא נקרא בשם זה? ולכן כתב שמותר לקרוא 'שבנא' כי היה גם שבנא צדיק.

בגבר או באשה. ומכיוון ששמו של האדם מורה על מהותו, כדברי המהר"ל (גבורות ה' פכ"ה), דהיינו שזה מבטא את עצמיות התכונה שצריכה לצאת אל הפועל במילוי הווייתו, ע"כ צריך להיות שם המתאים לאופיו, ולכן צריך לתת לכן שם של בן ולבת שם של בת. עיין בהרחבה בשיחות הרצי"ה לספר שמות (עמ' 15-19).

אמנם מצינו שמות יוצאי דופן שקרואים בהם גם אנשים וגם נשים, כגון שמחה או יונה וכן נטע^א, וא"כ בשם שכבר "פקע שמייהו" ויש בו בנים שקרואים בו וכן בנות, נראה להתיר, אך הבו דלא להוסיף עליהו, בייחוד שהוכחנו מדברי הגמ' שלגויים היתה מטרה בעניין, המבטאת חוסר צניעות, וע"כ אנו צריכים להתרחק מהם וממנהגייהם.

[ח.] אין לקרוא לילד בשמות של הקב"ה. שמעתי ממו"ר הגר"א נבנצל שליט"א שיש להקפיד שלא לקרוא לילד בשמות של הקב"ה. ובדידי הוה עובדא, שנוכחתי בכרית מילה שבה בירך הגר"א נבנצל את הברכות, וכשבא לקרוא את השם אמר אביו: 'אל חי', ושינה הגר"א את שמו לאליחי בגלל ההקפדה הנ"ל. (ואולי אפשר לומר ש'אלחי' במילה אחת הרי זה כמו אלקנה ואליסף, ואינו דומה ל'אל חי' משתי מילים. וע"ע מבנו של ישעיהו "פלא יועץ אל גיבור" וכו' ויל"ע ודו"ק).

[ט.] ראוי שלא לקרוא לילד בשם 'נסמך'. עוד שמעתי מהגר"א נבנצל שליט"א שאם קוראים שם שיש בו סמיכות יש להסמך מילה נסמכת. לדוגמא, אם נותן שם "איילת", אי אפשר לקרוא לה שם זה בפני עצמו ויש

נראה שאין חשש בכך. וכך כתב במשנה הלכות (ח"ו סי' רנ"ג) "וא"כ ברור דרשעי זמננו בעו"ה שהם כעין תינוקות שנשבו אם לא באותם שהיו מורדים ופושעים בעונו"ה אשר גיהנם תכלה והם לא יכלו". ובפרט אם יש מצב שחוזר בתשובה קודם מיתתו.

ועוד, אם אביו שמו כשם של צדיקים אחרים, א"כ יכול לקרוא על שם אביו ויכוון ש'בשעת קריאת השם לבנו יחשוב במחשבתו על שם איזה צדיק שנקרא כך למשל מי שאביו שמו יהודה יחשוב על שם יהודה בן יעקב או רבינו הקדוש שהוא רבי יהודה הנשיא וכיוצ"ב. ויתנה בעצמו אם החיוב עליו לקרוא ע"ש אביו הרי הוא נקרא על שמו (למ"ד שיש חיוב כבוד אב לאב רשע יו.ו.) ואם ח"ו אין אביו ראוי לקרוא על שמו, אזי הוא נקרא על שם יהודה בן יעקב, ובכה"ג לכו"ע יש ברירה כמובן ואין בזה ח"ו משום ביזיון לאביו, כי הדבר אינו ידוע לשום אדם אלא הוא במחשבתו כמובן, ויודע מחשבות יעשה כרצונו הטוב" (שו"ת משנה הלכות שם). ודבריו מכוונים לדברי התוס' בשבת (י"ב ע"ב ד"ה שבנא) כנ"ל.

אך כל זה באביו שחייב בכבודו לדעת הרמב"ם, אך רשע אחר אין לקרוא על שמו דאין שם מצוות כבוד אב.

[ז.] אסור לקרוא לכן שם מובהק של בת, וכן להפך. כך מובא בגמ' בשבת (דף ס"ז ע"ב): "הוא בשמה והיא בשמו, יש בו משום דרכי האמורי". דרך הגויים היתה לטשטש את ההבדלים בין גברים לנשים, וע"כ גם החליפו שמות ונתנו שמות של בנים לבנות ובנות לבנים, כדי שלא נדע לזהות האם מדובר

א. הערת הגר"א נבנצל: מי היתה נטע?

ג) נזכרו אנשים נוספים בשם זה, ביניהם מהלויים שעמדו על הדוכן שקדמו בזמן לישעיהו וגדליהו, ולכן בשני שמות אלו אין חשש.

ומ"מ גם לחוששים לכך, מצינו כמה דרכים כיצד לקרוא ע"ש מי שנפטר צעיר:

א. לשנות קצת את השם, כגון להוסיף עוד שם. כן כתב האג"מ (או"ח ח"ד סי' ס"ז) וכן כתב האג"מ ביו"ד (ח"ב סי' קכ"ב), אלא ששם משמע בדבריו שאם השם מופיע בתנ"ך ע"ש אחד הצדיקים שלא הורע מזלו אין לחשוש.

ב. בקריינא-דאיגרתא (ח"ב קמ"ט) מובא מכתב בשם בעל הקהילות-יעקב (הסטייפלר): "בדבר שם על מי שנפטר לא עלינו בצעירותו, רגיל אני לייעץ למשל כשהשם הוא אברהם, שהאב בשעת קריאת השם יתכוון שאם ח"ו לא מוצלח שיהא נקרא ע"ש אדם פלוני, יהא שמו אברהם ע"ש אברהם אבינו" ובכך אין חשש. אך זה מועיל בשם מפורסם המופיע בתנ"ך או בתלמוד וכדו' ולא בשם שלא מופיע, וא"כ אם השם לא מופיע, ראוי שיוסיף לו עוד שם או ישנה במקצת כנ"ל בסעיף א'.

ונראה שלמד כן מהתוס' שבת (דף י"ב ע"ב ד"ה שבנא) שכתב ר"י שמותר לקרוא בשם שבנא למרות שהיה רשע, "דאטו אם אחד רשע ושמו אברהם לא נקרא בשם זה אחר ואשכחן דתרי שבנא הווי", וכמו שיכול לקרוא שבנא ולכוון לשבנא הצדיק ולא לשבנא הרשע, ה"ה שיקרא ע"ש הנפטר צעיר, ויתכוון שאם ריע מזליה, יכוון לשם של מישהו שנפטר זקן בשם זה.

ועיין בכף החיים (יו"ד סי' קט"ז אות קל"ה) דכתב בשם הגר"א שניתן לקרוא ע"ש אח

להסמיך לה "איילת השחר" וכדו', או ללא סמיכות: איילה.

[י.] עדיפות לשמות המופיעים בתנ"ך. שמעתי ממור"ר הגר"א נבנצל שליט"א שרבו הגרש"ז אורבך זצ"ל המליץ לקרוא לבנות בשמות של צדקניות המופיעות בתנ"ך, אלא שאמר הגר"א שלא הכול הקפידו בכך (ולגבי שמות של בנים נ"ל שמופיע בתלמוד ובראשונים שמות שלא מופיעים בתנ"ך וע"כ דיבר על בנות דווקא).

[יא.] אין לקרוא לילד בשם משונה. נראה שאף אם ההורים נותנים שם בעל משמעות מיוחדת, יש לזהר לא לתת שם מוזר שיגרום לבן או לבת מבוכה וביוש, וגדול כבוד הבריות. וכן כתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א בהנהגות החזו"א שבסוף ספרו טעמא דקרא את ל"א עיי"ש.

[יב.] קריאה על שם אדם שנפטר בגיל צעיר. המהרש"ל בים של שלמה (גיטין פ"ד ל"א) כתב שהעולם רגילים לקרוא ישעיה ואין קוראים לשום אדם ישעיהו, משום שאינם רוצים לקרוא בשמו של ישעיהו הנביא שנהרג במיתה קשה (יבמות מ"ט ע"ב) ולכן קוראים ישעיה שהוא שם שמופיע בדה"י (א' ג' כ"א).

אמנם הבית שמואל (אה"ע קכ"ט שמות אנשים אות י') כתב שמדברי הרמ"א משמע שחולק על כך, שהרי כתב (שם כ"ז) שלעניין גיטין כותבים בד"כ גדליהו ולא גדליה, וא"כ משמע שהרמ"א לא הקפיד לקרוא ע"ש מי שנהרג.

ואולם בשו"ת חת"ס (ח"ד אה"ע ב' כ"ה) כתב שגם הרמ"א ס"ל כהמהרש"ל, שבד"כ אין קוראים ע"ש מי שהיה מזלו רע, אלא שגדליהו וישעיהו שאני, כי בדה"י (א' כ"ה

כחייל במלחמה או בקרב – אין כל חשש לקרוא על שמו, ואדרבה שומר מצווה לא יידע דבר רע.

ה. קריאה על שם אביו שהיה בעל שם לועזי

כששמות אביו ואמו הם לועזיים, האם יש עניין לקרוא לבנו על שמם הלועזי? מצד אחד למדנו שיש עניין לקרוא ע"ש אביו או אמו, ובכך מנציחים את ייחוס המשפחה ואף מקיימים בזה מצוות כבוד אב ואם. מצד שני אמרנו לעיל שיש מעלה לקרוא לבנים בשמות עבריים כפי שנהגו אבותינו במצרים.

והנה בשו"ת אג"מ (או"ח ח"ד סי' ס"ו) כתב "שאף שהוא דבר מגונה (קריאת שמות לועזיים) אינו איסור, שלכן חזינן שכמה שמות של לעז מכל מדינה מדינה נעשו במשך הזמן דגלות הארוך שנתחלפו המדינות, שאף שמסתמא צוחו מתחילה נשתקעו השמות בין ישראל עד שנקראו כבר לשמות ישראל ובשמות נשים הם ביותר אצלנו שאנו מבני אשכנז הם משמות אשכנז ומגולי ספרד הרבה שמות משל ספרד וגם גאוני עולם מגדולי הראשונים כבעל מ"מ ששמו היה רבינו וידאל... וגם שם מימון אביו של הרמב"ם כנראה שהוא שם לעז, שלכן ח"ו לנו לומר שלא עשו כהוגן דאחרי שכבר נתרגלו ישראל באלו השמות אין בזה שייכות לטעם הגנאי" ולכן מסיק שיש עניין לקרוא ע"ש הזקנים או הזקנות שנקראו בלשון לעז "שעכ"פ איכא עליו לכבדם וכ"ש כשיש עליו לקרא על שם הוריו ממש שחייב בכבודם וגם בדברי חז"ל במדרשים איתא שקורין עכשיו הבנים והבנות ע"ש דורות הקודמים" ולכן מסיק ש"צריך לקרא כפי השם שנקראו אף שהוא שם לעז בלא שינוי.

שמת בינקות ויוסיפו עוד שם וזו סגולה לאריכות ימים עיי"ש.

ועיין בספר 'ועלהו לא יבול' (ח"ג עמ' קצ"ב) שהגרש"ז אורבך זצ"ל לא חשש שאשה תקרא לבתה ע"ש אימה שנפטרה בגיל צעיר, דאדרבה בכך שתיתן את שם אימה ותכבד את אימה בכך, בזכות זה תזכה הבת לאריכות ימים. ונראה שהתכוון לדברי חז"ל ש'מצווה מגנה ומצלה' ו'שומר מצווה לא ידע דבר רע'. וכן מופיע ב'ועלהו לא יבול' (ח"ב עמ' ס"ד) דהתורה אומרת בפרוש "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך", ובקריאת שם אחרי האבא שנפטר יש משום כיבוד אב, וממילא אין לחשוש שייגרם מזה ח"ו קיצור ימים ושנים לתינוק שיקרא על שמו.

[יג.] קריאה על שם מי שנהרג על קידוש ה'. בשו"ת מחנה חיים (ח"ח ס') כתב "ומה שראינו שר"ע ור"ג שהיו מעשרת הרוגי מלכות ואעפ"כ נקראו בשמם, וכן גדליה וישעיהו, התם היינו טעמא כיוון שנהרגו על קידוש השם, אשר מברכים ברכה על קידוש שם שמים, וגם בגוף ההריגה עבדו את השם, כי קיים הקב"ה בהם בקרובי אקדש, שבחר בהם במחשבה, א"כ לא נקרא רוע מזל".

ובספר 'ועלהו לא יבול' (ח"ג עמ' קצ"ב) מובא בשם הגרש"ז אורבך זצ"ל שאין כל חשש לקרוא ע"ש מי שנהרג על קידוש ה' בשואה הארורה, דמכיוון שהגזירה שהיתה בשואה היתה גזירה על הכלל כולו, ולא על יחידים מסוימים, אפשר אפי' לכתחילה לקרוא שם על שמו של מישהו שנהרג בשואה בגיל צעיר.

ואכן כך מקובל ג"כ בשם רבנו הרצי"ה קוק זצ"ל, שמי שמת על קידוש ה', שאין כל בריה עומדת במחיצתו, וכ"ש למי שמסר נפשו למען עמ"י ומת תוך כדי מסירתו,

ובתחילה רצה לומר שא"כ במקום שדרך גברים ונשים לעשות כן לא יהיה אסור, דאין זו שמלת אשה, אך דחה זאת מהגמ' בחולין (דף נ"ט ע"א) שמשמע שת"ח הקפידו לא להעביר שער בית השחי, והסיק ש"מי שהרגיל בדבר האסור ונמשך בו, ונמשכו רבים בכך, אין האיסור חוזר להיתר, שא"כ נמצא חוטא ומאריך" (שם).

קא חזינו, שאם הראשון עשה להתדמות לנשים אף שהבאים אחריהם אינם מתכוונים כ"א להתדמות אליו, מ"מ כולם נידונים ע"ש כוונת הראשון. וא"כ מנלן דבשמות נכריים אינו כן? שמא כיוון שהראשון עשה שלא כדין ("שמסתמא צווחו מתחילה" כדברי האג"מ), א"כ שמא נשאר באיסורו ואינו מנהג ראוי.

ואולי יש לחלק ולומר שהרשב"א לא כתב שאם הראשון עשה זאת באיסור אזי נשאר הדבר באיסור עד סוף כל הדורות, אלא הוא כתב שלאותו אדם (ומן הסתם אף לכל המיעוט שנמשך אחריו) לא חוזר האיסור להיתר, אבל משנשתקע ההרגל אף הוא יודה שחוזר הדבר בדורות הבאים להיתר. ולכן מתירים לגברים להשתמש בדאודורנט וכיוצ"ב או להסתכל במראה לשם גילוח או ניקוי הפנים וכיוצ"ב – אף שבעבר ודאי היה נחשב הדבר לאיסור 'לא ילבש'. ודו"ק.

ב. ואף אם נאמר שיש לחלק בין איסור 'לא ילבש' המבואר לעיל שזהו איסור תורה לבין הנהגה שנהגו לקרוא בשמות עבריים, ובפרט שיכול להיות שאותם שמות לועזיים נוהגים כיום רק אצל יהודים ולא אצל נכרים, מ"מ מדוע להמשיך בשמות אלו, ולא לתרגמם לעברית? הרי שיזדע לכול שהשם העברי הוא תרגום של שם אביו או אמו שנקראו כן

אלא שמסיק דזה דווקא בשם לועזי שיש לו משמעות. ולכן לשואל ששם אימו היה 'גיטל דריזל' כתב האג"מ שיקרא לה 'גיטל', כי לשם זה יש משמעות ('טובה' ביידיש), אך לא יקרא לה 'דריזל' כי שם זה חסר משמעות, ובמקום זה יוסיף לה שם של אחת מהצדקניות. וע"כ באשה שהיה לה שם לועזי חסר משמעות, לא יקרא על שמה כלל.

ומחדש האג"מ דזה ששיבחו חז"ל (ויקר"ר ל"ב) את ישראל בגלות מצרים שלא שינו את שמותם זהו קודם מתן תורה שלא היה היכר גדול בין בני ישראל לבין בני נח, ולכן הקפידו על דברים שיגרמו להם להיות נבדלים מהמצרים אשר סביבותיהם, אך לאחר מתן תורה שקיבלנו מצוות לרוב "אין לנו חיוב מדינא וגם לא מענייני זהירות ומוסר אלא מה שנצטוונו התרי"ג מצוות לדורות והמצוות שנצטוו לשעה וכפי שנאמרו בתורה שבע"פ ולכן לא הקפידו ע"ז רבותינו דהא אף ענייני זהירות ומוסר ומעלה נמי נאמרו מסיני... ולא היה זה בקבלה שכן איכא מעלה גם לאחר מתן תורה אלא שבזכות זה נגאלו אבותינו שאפשר לפרש שהיה מעלה ודבר טוב רק אצלם כדלעיל ולא אחר מתן תורה" (שם). אלא שאף האג"מ חשש בדבריו וסיים "ואף שמסתבר כן, מסתפינא לומר זה בלא ראיות גדולות" (שם).

והנה מה שכתב האג"מ שהשמות נשתקעו בין היהודים, ולמרות שבתחילה שלא כדין ("שמסתמא צווחו מתחילה"), כבר נתרגלו ולכן אין קפידא, דבריו אלו קשים מכמה טעמים:

א. עיין בשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' צ') דמבאר שהאיסור 'לא ילבש גבר שמלת אשה' הוא לא לעשות דרך נשים, ולכן אסור לגבר להעביר שיער מבית השחי ובית הערוה.

נכריים, כי זו שפה שדיברו בה רק יהודים. וכ"כ באג"מ (או"ח ח"ה סי' י' ס"ק ה') ששמות כמו 'לייב' ו'מנדל' וכדו' נחשבים לשמות יהודיים.

וראיתי בספר 'קהלת יצחק' (פרשת ויחי) שביאר את ברכת יעקב: "ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק" (בראשית מ"ח ט"ז) שלא יחליפו שמותיהם בשמות מצריים וימשיכו להיקרא בשמות עבריים אברהם (ולא אברם) יצחק (ולא אייזיק) ועי"ז תמשך עליהם ברכה "וידגו לרוב בקרב הארץ" (שם), ומשמע מדבריו, שאין כוונתו דווקא לשלול שמות נכריים, אלא אפי' כינויים שהשתרשו אצל עמינו בארצות הגויים, כמו 'אייזיק' (יצחק), לא ראוי להשתמש בהם, אלא צריך לקרוא בשמות קודש.

ואכן מצאתי מכתב של הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל (מובא ב'שמחת שלמה' גיליון 7, פרשת שמות תשע"ה) שכידוע היה בקי מאד בשמות (הוא עשה את גורל הגר"א לשמות חללי הל"ה מגוש עציון הי"ד) שהקפיד לקרוא בשמות עבריים, וכתב מכתב לכלתו שהיתה מכונה 'גולדה' להירשם במשרד הרבנות לנישואין בשם 'זהבה', וא"כ ברור שתרגום השם שפיר הוי.

וכן כתב בשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' קי"ד) דאף ש"אין להרעיש העולם בשביל זה (שמות לועזיים) אך מי שיראת ה' נוגע בלבבו גם מזה ירחק".

ו. מי קודם בקריאת השם האב או האם?

בפרשת וישב (בראשית ל"ח ג-ה') כתוב תחילה "ויקרא את שמו ער" אח"כ "ותקרא את שמו אונן" ואח"כ "ותקרא את שמו שלה ויהי בכזיב בלדתה אותה". וכתב מרן

בלועזית, וא"כ הרי נעשה בזה כבוד לאביו או לאמו!

ג. ובפרט, שלקרוא בשמות לועזיים בארצנו כיום, שב"ה שבנו לציון וקול המון כקול ש-די' מדברים הכול לשון הקודש, א"כ כשינציח שם לעז, הרי הוא גורם לבנו בושה. וכבר כתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א בהנהגות חזו"א שבסוף ספרו 'טעמא דקרא' (אות ל"א) בשם אמו, שאחיה החזו"א יעץ שלא לקרוא לילד בשם משונה, כדי שלא יתבייש הילד לכשיגדל, וא"כ הוא הדין במקום שלא מקובל לקרוא לילד בשמות לועזיים שאין לעשות כן מפני הבושה שתגרום לילד.

ד. ומפורש מצינו במהרש"ל ב"ים של שלמה' (גיטין פ"ד סי' כ"ו, הובא לעיל) שסבו שרצה לקרוא על שם אביו וחמיו ולאחד קראו מאיר ולאחד אורי קראו את השם "שניאור" דכיוון "דמאיר" הוא אור ו"אורי" הוא אור לכן קרא לבנו שני אור, דהיינו שני אורות. ומדבריו למדנו שכדי לכבד ולהנציח את הוריו אינו צריך לקרוא לבנו בשם המדויק אלא אף אם נותן שם עם אותה משמעות, ג"כ סגי בהכי. וא"כ כל שכן בקורא לבנו בתרגום מדויק של שם הוריו.

ואף היתרו של האג"מ לקרוא בשמות לועזיים נאמר לכאורה דווקא לתושבי ארה"ב, ששם מצויים שמות לועזיים, ורצה האג"מ ללמד זכות עליהם. ובפרט שאף האג"מ היסס בדבריו וכתב ש"מספתינא לומר כן בלא ראיות גדולות", וא"כ יש לחשוש שמא חז"ל לא ראו בעין יפה לקרוא בשמות לועזיים מלכתחילה, לכה"פ כהנהגה. וע"כ נראה, שיש לכתחילה לחשוש לכך, אם כי שמעתי בשם הגר"א נבנצל שליט"א ששמות בידיש אינם נחשבים לשמות

שלפי המנהג וכן לפי הדין, זכות קריאת השם לוולד הראשון שייכת לאם.

לעומת זאת, בספר 'לקט יושר' תלמידו של בעל תרומת הדשן (ח"ב עמ' נ"ב) כתוב "ואמר המנהג כשתלד אשתו בן הראשון **הרשות בידו לקרות לו בשם ולאשתו הרשות בידה ליתן הקוטר למי שהיא רוצה**".

וכן כתב האדמו"ר מלובביץ' רבי מנחם מגדל משניאורסון זצ"ל (נדפס בספר שלמי שמואל עמ' ס"ה) "לא שמעתי הוראה בזה בפירוש, אבל יעויין בפירושי הראשונים (הדר זקנים, דעת זקנים ועוד) לבראשית (ל"ח ה') על הפסוק "והיה בכזיב בלדתה אותו", שמנהגם היה ששם הראשון שייך להאב, שם השני שייך להאם ושם השלישי להאב... לכן דעתי במקום שאין מנהג קבוע – הנה עפ"י הנ"ל נתינת השמות צריך להיות בסדר הנ"ל. ואף שהרמב"ן מבטל הפירוש הנ"ל, היינו שאין מכוונת כתוב זה לתרץ מנהג, אבל בגוף הדבר אין ראיה שחולק על הראשונים. ועיין ג"כ בעקרי הד"ט (ליו"ד סכ"ז סק"ז) שהביא מנהג לקרוא בן ראשון הנולד לו לאדם בשם אביו".

ומה שתירץ את הרמב"ן, קצת קשה, דא"כ היה לו לרמב"ן לומר שאין כוונת פסוקי התורה לתרץ מנהג. אך הרמב"ן כתב בחריפות "ואין לזה טעם וריח", משמע שלא הסכים עם מנהג זה כלל ועיקר.

וכדברי הגרי"ד שהזכות הראשונה שייכת לאם וכהנהגת מרן הראי"ה קוק, כתב ג"כ האג"מ (יו"ד ג' ק"א) שזכות האם לקבוע את שם הילד הראשון. וכן כתב בשו"ת משנה הלכות (ח"ב סי' שס"א). וכן החיד"א בספר נחל קדומים (שמות י"ח ג') הביא בשם רבנו אפרים, שגרשום בכור משה נקרא על ידי

הראי"ה קוק זצ"ל (פנקס ל"ה אות ל"ט, מובא בפנקסי הראי"ה ח"ג עמ' רפ"ה) "נראה, שהיה מנהגם שכן אחד נותן האב שם כרצונו, והב' נותנת האם השם כרצונה (וכן נוהגים קצת גם כעת) ע"כ הבן הראשון קרא הוא השם, והשני קראה היא, והיה ראוי שיקרא הוא שם השלישי, והכתוב אומר שהיא קראה שמו, ומתרץ מפני שלא היה יהודה בביתו כ"א בכזיב בלדתה אותו, ע"כ נתנה היא השם".

אלא שהוסיף מרן הרב (שם) "שבתי וראיתי, שהביא כן הרמב"ן בשם י"א וכתב על זה ואין לזה טעם וריח, **ודעתי בטלה**". אך הוסיף מרן הרב (שם) "שבתי וראיתי בספר פה קדוש מהגרי"צ מוולוז'ין ז"ל כתב ג"כ כנ"ל, ולא הביא שכבר נד מזה הרמב"ן ז"ל".

ואעפ"כ מופיע בספר 'שלשה באלול' (ח"ב אות ל"א) "לשאלת אחד התלמידים על דבר קריאת שם לילד הנולד לו, שהוא רצה לקרוא אותו בשם אביו ואשתו רצתה לקרוא בשם אביה, אמר: **תקרא אותו בשם אביה** ואת הילד שיוולד לכם בע"ה בשנה הבאה תקרא בשם אביו, וכך היה". א"כ משמע שחזר בו מדבריו בפנקסים בעקבות הרמב"ן וכפי שכתב (שם) "בטלה דעתי", ומפני שלום בית הורה שיקרא כרצון האשה אך אין ראיה למקרה אחר להכריע איזה שם קודם (צד האב או צד האם).

ואולם, בספר 'נפש הרב' להגאון הרב צבי שכתר שליט"א, מביא בשם רבו הגרי"ד סולובייצ'יק זצ"ל שהמנהג היה שהנולד הראשון האמא קובעת את שמו ולא האבא, ולכן כשנולד הגרי"ד ביקש הגר"ח מבריסק זצ"ל מאימו אם תסכים לקרוא ע"ש אביו, ובתנאי לכך יסכים הוא להיות הסנדק, למרות

גזר דינו”.

ונוהגים להוסיף שם בעל משמעות מתאימה, כגון רפאל חיים חי יחזקיה וכו’. ואכן בגמ’ ר”ה (דף ט”ז ע”ב) מובא דד’ דברים מקרעין גזר דינו של אדם ואלו הן, צדקה, צעקה, שינוי שם ושינוי מעשה.

ונראה להסביר עניין זה עפ”י הרמב”ם בהלכות תשובה (פ”ב ה”ד) וז”ל: “מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כוחו, ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו, כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה”. וא”כ נמצאנו למדים, ששינוי השם בעניין זה הוא חלק מתהליך תשובה גדול שהאדם משנה עצמו לטובה, ושינוי השם בסוף תהליך זה יוצר אצלו תודעה “שאני כבר אדם אחר”, הא ראה שיש לי שם אחר. וא”כ מה שאמרה הגמ’ ששינוי שם קורע גזר דינו, אין הכוונה לשינוי השם כשלעצמו, אלא כל התהליך והשינוי העצמי שעשה אותו אדם.

והר”ן במסכת ר”ה (בדפי הרי”ף דף ג’ ע”ב) כתב, ששינוי השם הוא תחילתו של התהליך של תשובה שהאדם עושה, ומדובר באדם החוזר בתשובה ורוצה לשנות את כל אישיותו לטובה ובכך שמשנה את שמו, זה יזכיר לו כל העת את החלטתו לשנות את מהותו ולעשות מצוות ומעשים טובים. וכדבריו (שם) “דשינוי השם גורם לו לעשות תשובה, שיאמר בליבו: איני אותו האיש שהייתי קודם לכן, וצריך אני לתקן מעשיו”. דברי הר”ן הם כדברי החינוך (מצווה כ’) שאחרי הפעולות נמשכים הלבבות, וכמו שהגולה ממקומו זה משפיע על מעשיו, ה”ה לשינוי שמו.

אמו ציפורה, ורמז לדבר מהפסוק “אשר שם האחד גרשום” (שמות י”ח ג’) – ראשי תיבות אש”ה.

וכדברי האדמו”ר מלובביץ’ זצ”ל כתב ג”כ הרשל”צ הגר”ע יוסף זצ”ל בשו”ת יבי”א (ח”ה יו”ד סי’ כ”א) “כלל העולה שיש להקפיד לכתחילה לקרוא הבן הראשון על שם אבי הבעל, אא”כ מחל על כבודו לטובת אבי האשה. ואם אבי הבעל בחיים ואבי האשה נפטר – ראוי לקרוא שם הבן הראשון על שם אבי האשה להקים לו שם בישראל וכן המנהג”.

ועדיין צ”ע כיצד למדו מהכתובים שהאב קודם בגלל קריאת יהודה לבנו הראשון, והרי אפשר ללמוד לאידך גיסא שהרי כל שמות בני השבטים ואף הבת דינה ניתנו להם ע”י האמהות דווקא, למעט בנימין שאביו שינה את שמו מהשם בן אוני שנתנה לו אמו, וא”כ מדוע לא להביא ראייה משם. ויל”ע.

ומכדי מחלוקת לא יצאנו ונהרא נהרא ופשטיה. וכתב כף החיים (יו”ד סי’ קט”ז אות קי”ז) בשם החיד”א (צפורן שמיר אות קפ”ו) דמריבה בבית היולדת גורם סכנה לוולד. וע”כ יש להתרחק ממחלוקת בעניינים אלו וגדול השלום. ולא כתבנו דברים אלה אלא מפני שבד”כ מנהג מקובל מונע מחלוקת וקטטות וע”כ כל אחד ינהג עפ”י מנהג אבותיו, ואם אינו יודע ישאל שאלת חכם.

ז. שינוי השם בעקבות מחלה

כתב הרמ”א בהלכות ביקור חולים (יו”ד סי’ של”ה ס”י): “יש אומרים שמי שיש לו חולה בביתו ילך אצל חכם שבעיר שיבקש עליו רחמים. וכן נהגו לברך חולים בביהכ”ס לקרוא להם שם חדש כי שינוי השם קורע

לכוון ליהודית שהצילה את ישראל בימי בית בית שני ולא לאשת עשיו.

ב. אם רוצים לתת שם ע"ש סבא או סבתא שלא היו בעלי מידות טובות, עדיף להוסיף שם שני על שמם, ואומנם אפשר גם לכוון על שם צדיק שנקרא באותו שם.

ג. כשהברית לא מתקיימת בזמנה בגלל צהבת או כל מחלה אחרת וזה נמשך יותר מחודש ימים, נותנים שם בסוף שלשים יום למרות שעדיין לא נימול, ועד אז כשמתפללים עליו, אומרים הנולד לפלונית בת פלונית.

ד. אין לקרוא ע"ש אדם שהיו לו חיים קשים (נהרג במלחמה, מחלה קשה, התאבד וכיו"ב), וכן אם הסבא מת בגלל מחלה קשה או נרצח, יש לקרוא בשמו עם תוספת חי, חיים, יחיאל. וכן אין לקרוא ע"ש אדם שנהרג על קידוש השם אלא בתוספת שם.

ה. אין לקרוא בשמות המכילים אחד משמותיו של הקב"ה ואינם מופיעים בתנ"ך, כגון: אוראל, בת אל, נסיה, יהל, ליה, וכיו"ב.

ו. אפשר לקרוא בשני שמות, אולם לא יקרא ע"ש שני בני אדם.

ז. כשרוצים לקרוא ע"ש הסבא אבי האב קודם ובמקרה שאבי האישה אינו בחיים ואבי האב בחיים יש לקרוא ע"ש אבי האישה.

ח. הרב העדיף שההורים ייתנו את השם ולא לפנות לרב להציע שמות. אחרי שההורים בחרו בשם בודקים עם הרב אם אין בעיה בשם שבחרו. וכשיש מחלוקת בין ההורים ילכו לרב המקובל על שניהם

ח. סיום

כתב בספר 'קול התור' (פ"ג אות י') "כל איש ישראל יש לו שורש למעלה בשמו לפי שורש נשמתו וזכות אבות, וכנודע שהשם הנקרא לילד בהולדתו לא באקראי הוא, אלא מה שהושם בפי אביו משמים לפי שורש נשמתו".

ומובא בספר 'עמודי השמים' (עמ' ד' אות כ"ג) "אמר האר"י ז"ל שכל השמות שבעולם אינם במקרה, כמו שחושבים הבריות שאביו קרוא לו במקרה בלי שום טעם, אלא הכול בהסכמה מאיתו יתברך שגלוי לפניו מה עניין האיש הזה ופעולתו כך מזדמן בפה אביו לקראו בשם".

וע"כ יש להורים ליתן תשומת לב מירבית קודם נתינת השם לילדיהם, ובמקרה של ספק, יתייעצו עם גדול בישראל "שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל" (שמות רבה פרשה ג' ח').

נספח: מקצת הכללים לקריאת שמות לדעת הראשון לציון הרב מרדכי אליהו זצ"ל (נכתב ע"י ראש לשכתו הרב שמואל זעפרני שליט"א)^ב

א. אם לשם יש משמעות כפולה, כלומר שם של צדיק ואותו שם גם של רשע, כגון נעמה – יש לכוון בשעת קריאת השם לנעמה אשת נח ולא לנעמה אחות תובל קין. וכן ישמעאל – יש לכוון לר' ישמעאל כהן גדול ולא לישמעאל בן הגר. או השם יהודית – יש

ב. תודה לרב שמואל זעפרני שליט"א ששלח אלי את הדברים.

“ויקרא שמו בישראל” – כללים וסייגים בקריאת שם לילדים | תלה

- ט. שלא כדעת המבי"ט, דעת הרב שאפשר לקרוא בשמות שהיו לפני אברהם אבינו. לשם עברי, יכול להחליט על כך ולהודיע למקורביו ללא שום טקס.
- י. טוב שאדם שיש לו שם פרטי בלועזית ישנה לשם עברי. וכשמשנה את שמו הלועזי יא. טוב שאדם ייתן שם לבנו ע"ש רבו, אולם שם אביו קודם לשם רבו.